

Sedert Prins Frederik in 1881 de champagne hief op de toekomst van het Hotel des Indes, heeft een ononderbroken stroom prinsen, politici, en Indische planters de weg gevonden naar het Voorhout.

Veel is er veranderd, maar nog steeds prijken de deurknoppen met adellijke initialen, en onder de luchters van de Grand Palm Hall wordt de thee gebruikt in Coupe-riaanse rust. Nu gaat het Hotel des Indes haar tweede eeuw in — maar hoe de kranen in de badkamers werken is nog steeds een goed bewaard geheim.

Het verhaal rond honderd jaren gastvrijheid.

door Max van Rooy

Het is vijf uur in de middag en in de „Grand Palm Hall” van het Haagse Hotel des Indes aan het Voorhout, drinken twee heren een glaasje jonge jenever. De oudste van de twee draagt een donker krijtstreepkostuum met vest en straalt het absolute zelfbewustzijn uit. Hij is in het bezit van een zeer luide stem en zo moeten we horen dat hij zijn metgezel tracht te overtuigen van het fabelachtige ongelijk van de vakbonden in een niet direct duidelijk wordende kwestie.

Een in een onberispelijke smoking gestoken ober verschijnt en de heren worden alvast mondeling van het menu van de dag op de hoogte gebracht, want het tweetal wenst vóór te eten in verband met een spreekbeurt in de provincie.

Aan de andere kant van de lounge, zoals de Grand Palm Hall tegenwoordig wordt genoemd, zien we half versholven achter een van de vier marmeren zuilen, een volstrekt ander tafereel. Heel statig wordt aan een oude, broze dame een kopje thee gevoerd. Om de zoveel tijd brengt een aristocratische heer het kopje zorgvuldig naar de lippen van de roerloos zittende vrouw en tussen deze automatische bewegingen door leest hij NRC Handelsblad, dat mogen we hier niet verzwijgen.

Er zijn nog meer gasten in de lounge. Niet ver van ons tafeltje bespreekt een gevarieerd herengezelschap een nieuwe vinding. Het moet een soort telefonisch alarmsysteem betreffen, handig voor alleenstaanden en bejaarden. „Eenmaal bij Sonja Barend en we kunnen de vraag niet meer aan,” weet een van de mannen stellig.

Deze kleine gebeurtenissen vinden plaats in het teken van een beweging hotelgeschiedenis die gisteren precies honderd jaar geleden begon. Op 1 mei 1881 bracht Prins Frederik, de oom van Koning Willem III, de volgende toast uit: „Mijnheer Wirtz, met het aanstoten van deze glazen wil ik Hotel des Indes als geopend beschouwen.” Daarmee was het nu meest legendarische hotel van Den Haag met een dronk champagne gedoopt.

Ontvangsten

N.R.C. 2-5-81

Hoe kwam ex-hoofdofficier Friedrich Wirtz aan dit majestueuze granieten bouwwerk, schuin tegenover het paleis van Koningin-moeder Emma?

Oorspronkelijk was het statige gebouw op de hoek van het Lange Voorhout en de Vos in Tuinstraat de particuliere residentie van Baron W. D. A. M. van Brienen van de Groote Lindt, die eerder het landgoed Clingendael bewoonde. Dit was ook een indrukwekkend onderkomen, maar had het bezwaar dat het even buiten Den Haag lag. Zo kon Van Brienen niet de aanzienlijke gastheer-rol in het societyleven van de hofstad spelen die hij zich wenste. Gasten vonden Clingendael te ver en daarom kocht de schatrijke baron in 1856 van de gemeente Den Haag voor 29.000 gulden drie oude huizen aan het Lange Voorhout. Architect A. Roodenburg kreeg de opdracht om op deze plaats een waardige behuizing te bouwen die in 1858 werd opgetrokken.

Tot Baron van Brienen in 1863 overleed heeft hij zijn bals, diners en ontvangsten hier in volle glorie gehouden. Het familiebezit verviel in 1867 aan zijn zoon Arnold die eigenlijk niet veel om het huis gaf en het in 1881 voor 140.000 gulden aan Friedrich Wirtz verkocht.

De zelf onbemiddelde Wirtz was getrouwd met de dochter van de vermaarde Haagse hotelier Paulez die dank zij zijn succesvolle hotel aan het Korte Voorhout zijn schoonzoon het benodigde kapitaal voor de aanschaf van het Brienen-bezit kon fournieren.

Op de begane grond werden 20 kamers gebouwd, op de eerste verdieping 19 en op de tweede 18. Elke etage kreeg één badkamer en dat was voor die tijd een zeer luxueuze voorziening. Bovendien werden de gasten in de gelegenheid gesteld om met rijtuig en al de hal binnen te rijden — de ruimte waar nu de lounge is gesitueerd — om in alle rust te kunnen uitstappen. Deze dienstverlening heeft Wirtz echter niet lang kunnen volhouden omdat het majestueuze binnenhof al snel het karakter kreeg van een paardestal.

Van de sierlijke aankleding werd door Wirtz zo veel mogelijk bewaard, de gebeeldhouwde marmeren schoorstenen, de brokaten wandbekleding, de koperen luchters en de Louis XVI-meubelen bleven intact en het barokke Brienen-initiaal is nu nog steeds op de koperen deurknoppen terug te vinden. Wat op 1 mei 1881 wel definitief verdween was het Brienen-wapen boven de ingang. Het had plaats gemaakt voor het wapen van Batavia. Het verkeer met Indië werd in deze jaren steeds intensiever en verlofgangers moesten zich in Den Haag, de meest 'Indische stad' van Nederland, zoveel mogelijk thuisvoelen: Hotel des Indes als negentiende-eeuwse variant van een gat in de markt.

De feestelijke opening op die eerste mei vond in betrekkelijk gesloten kring plaats; maandag 2 mei 1881 werd het table d'hôte à raison van een rijksdaalder van kracht (om half zes,

na aanvankelijk op 6 uur te zijn gesteld, maar dat bleek voor het publiek te laat) en werd het eerste oogverblindende Des Indes-spektakel gevierd in

de vorm van het Calicotbal. In het Algemeen Handelsblad verscheen drie dagen later een voor die tijd kenmerkend verslag van het festijn onder het kopje *Men schrijft ons uit Den Haag*: „Het Calicot-bal van de Haagsche groote wereld is Maandagavond met het meeste succes bekroond. Het eigenaardige van dit feest bestaat daarin, dat de jonge meisjes en vrouwen aldaar meerendeels alleen schitteren door eigen schoon en jeugd; hare kleedij is ontleend, of aan eenig historisch tijdperk, aan andere nationaliteiten als anderszins, maar hoe ook de vermomming zij, samengesteld uit stoffage. De oudere dames alleen mogen den gewonen praal van fluweel, zijde, satijn en juweel ten toon spreiden.

„Voor het bal was het onlangs geopende 'Hotel des Indes' in het Voorhout, onder directie van den heer Wirtz, uitgekozen. Een breede gang voert midden door de vestibule; aldaar leiden trappen, rechts en links, naar de verdiepingen ter weerszijden. De trap links was helder met candela-bres verlicht; drie geslachten begaven zich daarlangs naar boven in de feestzalen.

„Aan het hoofd van de oude edelen schitterde Z.K.H. prins Frederik der Nederlanden, die kort vóór 10 uur door hh. commissarissen, de graaf van S., de baron van H., de baron G., en vele anderen, aan den ingang van de vestibule werd opgewacht en naar boven geleid. Hij werd vergezeld door zijn dochter en schoonzoon, mevrouw de prinses en den prins van Wied. De prinses was gekleed in geel satijn met kostbare witte kant; de prinses beide in rok, en versierd met het kruis van den Nederlandsche Leeuw. De Prinses werd verwelkomd door een schitterende stoet van jonge meisjes, wier *calicots* als Serpolettes, Pompadours, Renaissances, Agnots, Turken en Griekinnen bont afstaken tegen de matrozen-pakken, Louis XV's, oude gala costumes, Ange Pitou's en Rivaudières, waarin de heeren waren gedost. Onder begeleiding van een uitstekend orkest ving precies te 10 uur, nadat prins Frederik was binnengetreden, het bal aan in de bekende schoone balzaal van het voormalige huis van Brienen.(...)

„Het bal bleef van dien aanvang tot het einde even levendig en zou bijaldien sterfgevallen in eenige der aanzienlijkste familien velen niet hadden weerhouden nog rijker zijn bezocht. Men scheidt eerst tegen 4 uur.”

Vredesconferentie

Aanvankelijk ging het goed met Hotel des Indes. Er werd uitgebreid in 1892 met de aankoop van een naastgelegen pand (Lange Voorhout 54) en ook het aangrenzende Kalkstraatje werd bij het terrein van het hotel getrokken, maar in 1892 moest Wirtz het privé-bezit toch wegens financiële moeilijkheden onderbrengen in een Exploitatie Maatschappij. Hij bleef directeur

des was het diner aangeboden door de Engelse delegatie onder leiding van Sir Julian Pauncefote (toenmalige ambassadeur in de Verenigde Staten). De afgevaardigden kregen het volgende menu te verwerken:

Consommé de Volaille à la Royale
Suprêmes de Truites Prince de Galles
Ballotine de Dinde Renaissance
Filet de Boeuf piqué Bohémienne
Paté de Pigeons Montsalet
Céleri à la Moëlle
Petits Pois à l'Anglaise
Bécassines roties sur Croustades
Cœurs de Laitues en Salade
Compôte de Pêches d'Italie
Bavaroise Victoria
Bombe Internationale
Gâteau Hôtel des Indes
Corbeilles de Fruits
Friandises Diverses
Papillotes Surprises
Café, Liqueurs

Alle gasten waren weldadig tevreden en Sir Pauncefote schreef dan ook na afloop van de Conferentie in het gastenboek: "The Peace Conference will always be one of the most precious reminiscences of my life; nor shall I quickly forget my stay in the 'Hotel des Indes', where, for more than two months, the British delegates to the Peace Conference have been overwhelmed with kindness by its aimable Manager."

Ruim een jaar na deze gedenkwaardige politieke invasie in Den Haag, in oktober 1900, zond koningin Wilhelmina het oorlogsschip Hr. Ms. Gelderland naar Zuid-Afrika om Paul Kruger, de laatste staatspresident, na het uitbreken van de Tweede Vrijheidsoorlog naar Europa te halen om de zaak van de Boeren te bepleiten. In december 1900 nam Kruger zijn intrek in Hotel des Indes en op de zevende van die maand verscheen hij op het balkon van zijn kamer — nu dus nog steeds de Paul Kruger Salon genoemd, op de eerste verdieping midden boven de ingang — om zich door een grote schare van bewonderaars te laten toejuichen. Paul Kruger beantwoordde de ovatie door zijn hoge hoed af te nemen en langdurig met dit hoofddeksel naar de menigte te zwaaien, een sympathieke actie die niets aan de politieke loop van de gebeurtenissen heeft kunnen veranderen, maar wel de historische betekenis van Hotel des Indes heeft helpen vergroten.

De Eerste Wereldoorlog bracht Des Indes opnieuw in financiële moeilijkheden en in maart 1919 werd het gebouw overgenomen door de Staat der Nederlanden voor 1.335.071 gulden en 19½ cent. Huurder werden de vrouw van Haller en haar broer, Henry Eugène Rey die al sinds 1897 bij het hotel in dienst was. In 1924 wordt 'monsieur Henry' directeur en onder zijn bewind gaat het weer bergopwaarts en kan eind 1923 een dependance op Lange Voorhout 58a worden geopend, waardoor het aantal kamers wordt gebracht op 120 met in totaal 150 bedden.

In augustus 1930 slaat het noodlot weer toe. Wegens onachtzaamheid van het personeel breekt er brand uit en *La Dame Seule* schrijft in de Haagse pers: "Het heeft zich leelijk, heel leelijk laten aanzien voor 'Des Indes' - Want toen in de nacht van zaterdag op zondag de vlammen hoog boven het dak uitlaaiden, als een teken hoe binnen het vernielende vuur reeds woedde, moet ieder, die dit aanzag, wel de angst om het hart zijn geslagen. (...) Maar - Goddank! Er zijn geen menschenlevens te betreuren."

Zelfs de kostbare postduivencollectie van monsieur Rey is ongeschonden uit de brand tevoorschijn gekomen. Het komende jaar wordt gebruikt voor een algehele verbouwing en een uitbreiding met een derde verdieping. Het totaal aantal kamers wordt nu 150 (190 bedden).

Intussen blijven de beroemde gasten komen en zorgt een van hen voor een heel bijzonder hoofdstuk in de hotelgeschiedenis: de ballerina Anna Pavlova. In januari 1931 kwam zij met haar gezelschap naar Den Haag voor een afscheidstournee. Zij neemt haar intrek in Des Indes en beleeft daar haar laatste dagen. Het nieuwsbericht, gedateerd op 23 januari: „Hedennacht ruim half een is de gevierde danseres Anna Pawlova in Hotel des Indes overleden. Zoals men weet kwam verleden week Zaterdag Anna Pawlova met haar gezelschap hier ter stede aan. De danseres was eenigszins onwel ten gevolge van een te Parijs gevatte koude. Aanvankelijk meende men dat zij slechts met een lichte griep te kampen had. Zij moest het bed houden en de voorstellingen werden afgelast: In het begin van deze week nam de koorts echter toe; het bleek dat de patiënte lijdende was aan pleuritis en dat een der longen ernstig was aangedaan."

En het bericht eindigt met de alinea: „In Hotel des Indes was oogenschijnlijk niets te merken van het droeve gebeuren. De diepgetroffen leden van het gezelschap lieten zich begrijpelijkerwijze niet zien en de hall vertoonde de gewone nachtelijke verlatenheid”.

Ook aan deze historische gebeurtenis heeft Hotel des Indes de naam van een salon te danken, het is de ruimte uiterst rechts op de parterrevloer: de Anna Pavlova Salon.

In de jaren dertig leed Des Indes mee onder de algehele malaise. Opnieuw moest de Staat bijspringen en net was er uitzicht op betere tijden, toen de oorlog uitbrak. Op 10 mei 1940 werd het hotel gevorderd door de Nederlandse militaire autoriteiten en tijdens de oorlogsjaren werd Des Indes bewoond door Duitse militairen.

De heer Van der Werf, van 1923 tot 1968 aan de leiding van het bedrijf verbonden, dus ook tijdens de oorlogsjaren: "De eerste vijf dagen vergeet ik nooit meer. In de vestibule stonden ze met een mitrailleur gericht op de hal. De tweede dag al kwamen ze een buste van Hitler brengen voor op de balie in de receptie. Maar die

hebben we geweigerd. We hebben toch nog enorm geboft, want we kregen hier de Wehrmacht ingekwartierd en niet de SS. Dat heeft de positie van de dagelijkse leiding van het hotel enorm verlicht. Het waren alleen maar officieren en ook wel zakenmensen."

Directeur Rey was Monegask van geboorte en vervulde in Nederland de rol van consul-generaal van Monaco. Op aanraden van de Franse gezant vluchtte hij 13 mei 1940 naar Engeland. De auto van de Franse gezant werd door de Duitsers ongemoeid gelaten. Maar Rey had geen vlaggetje op zijn wagen en werd in de buurt van Hoek van Holland van achteren beschoten waarbij zijn vrouw werd gedood. Hijzelf bereikte met zijn twee kinderen Engeland waar hij in 1942 overleed.

Na de oorlog keert zijn zoon Jean Jacques als ex-RAF-vlieger naar Den Haag terug waar hij in 1946 zijn vader als directeur van Hotel des Indes opvolgt en hier tevens ook weer optreedt als consul-generaal van Monaco.

Jean Jacques Rey is gefascineerd door alles wat technisch vernuftig in elkaar zit en hij gebruikte deze liefde niet alleen om de duivenhokken van zijn vader op het dak van het hotel om te toveren in een grote modelspoorbaan, ook bij de inrichting van het hotel kon hij het niet laten kleine, eigen uitvindingen toe te passen. Hij liet kransen voor de badkamers maken waarvan de werking nog steeds door het hotelpersoneel aan de gasten moet worden uitgelegd. En wie de toiletten bij de lounge bezoekt, treft vastgesoldeerde kraanknoppen aan, want de waterstraal wordt in werking gebracht door een halve rubberen bal die met de voet moet worden bediend. Een uitvinding van Rey.